

ISSN 2181-9130

Doi Journal 10.26739/2181-9130

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

10 ЖИЛД, 10 СОН

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

ТОМ 10, НОМЕР 10

JOURNAL OF LAW RESEARCH

VOLUME 10, ISSUE 10

ТОШКЕНТ-2025

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ | JOURNAL OF LAW RESEARCH

№10 (2025) DOI <http://dx.doi.org/10.26739/2181-9130-2025-10>

Бош муҳаррир:
Главный редактор:
Chief Editor:

Abdurasulova Qumriniso Raimqulovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Бош муҳаррир ўринбосари:
Заместитель главного редактора:
Deputy Chief Editor:

Fayziev Shoxrud Farmonovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

ТАҲРИРИЙ МАСЛАҲАТ КЕНГАШИ | РЕДАКЦИОННЫЙ СОВЕТ | EDITORIAL BOARD

12.00.01 - ДАВЛАТ ВА ҲУҚУҚ НАЗАРИЯСИ ВА ТАРИХИ. ҲУҚУҚИЙ ТАЪЛИМОТЛАР ТАРИХИ / ТЕОРИЯ ПРАВА И ГОСУДАРСТВА, ИСТОРИЯ ПРАВОВЫХ УЧЕНИЙ / THEORY OF LAW AND STATE, HISTORY OF LEGAL DOCTRINES

Boboyev Halimboy Boboyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ahmedshaeva Mavlyuda Axatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Adilxodjayeva Surayyo Maxkamovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Sattorov Abdug'afvor
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yosuke Shamoto
yuridik fanlar doktori, professor (Yaponiya)

Umarxonova Dildora Sharipxonovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Nematov Jo'rabek Nematilloevich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

12.00.02 - КОНСТИТУЦИОННЫЙ ҲУҚУҚ, МАЪМУРИЙ ҲУҚУҚ, МОЛИЯ ВА БОЖХОНА ҲУҚУҚИ / КОНСТИТУЦИОННОЕ ПРАВО; АДМИНИСТРАТИВНОЕ ПРАВО; ФИНАНСОВОЕ ПРАВО / CONSTITUTIONAL LAW; ADMINISTRATIVE LAW; FINANCIAL RIGHT

Malikova Gulchexra
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Xusanov Ozod Tillabayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Selimanova Svetlana Mixaylovna
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)

Xvan Leonid Borisovich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Peshkova Xristina Vyacheslavovna
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)

Sung Un Lee
yuridik fanlar doktori, professor (Janubiy Koreya)

12.00.03 - ФУҚАРОЛИК ҲУҚУҚИ. ТАДБИРКОРЛИК ҲУҚУҚИ. ОИЛА ҲУҚУҚИ. ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРАВО; ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЕ ПРАВО; СЕМЕЙНОЕ ПРАВО; МЕЖДУНАРОДНОЕ ЧАСТНОЕ ПРАВО / CIVIL LAW; BUSINESS LAW; FAMILY LAW; PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Oqyulov Omonboy
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ro'zinazarov Shuhrat Nuraliyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Ruziyev Rustam Jabborovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Borotov Mirodiljon Xomudjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Toshev Boboqul Norqobilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Shomuxamedova Zamira Shoislamovna
yuridik fanlar doktori, (O'zbekiston)

Ahmad Issa Altweissi
yuridik fanlar doktori, professor (Iordaniya)

Mexmonov Kambariddin Miradxamovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

12.00.04 - ФУҚАРОЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ХЎЖАЛИК ПРОЦЕССУАЛ ҲУҚУҚИ. ҲАҚАМЛИК ЖАРАЁНИ ВА МЕДИАЦИЯ / ГРАЖДАНСКОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; ХОЗЯЙСТВЕННОЕ ПРОЦЕССУАЛЬНОЕ ПРАВО; АРБИТРАЖНЫЙ ПРОЦЕСС И МЕДИАЦИЯ / CIVIL PROCEDURE LAW; ECONOMIC PROCEDURAL LAW; ARBITRATION PROCESS AND MEDIATION

Esanova Zamira Normurodovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Mamasidiqov Muzaffar Musajonovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jason A.
Kanton Federal sud markazi (AQSH)

Borut Strazisar
Yuridik bo'lim boshlig'i (Sloveniya)

12.00.05 - МЕҲНАТ ҲУҚУҚИ. ИЖТИМОЙ ТАЪМИНОТ ҲУҚУҚИ / ТРУДОВОЕ ПРАВО; ПРАВО СОЦИАЛЬНОГО ОБЕСПЕЧЕНИЯ / THE LABOR LAW; SOCIAL SECURITY LAW

Usmanova Muborak Akmalxonovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Gasanov Mixail Yuriyevich
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Sattorova Gulnoza Djurakulovna
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Murodova Gulnora
yuridik fanlar doktori, dotsent (O'zbekiston)

Denisov Gleb
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Fayziyev Shuxrat Xasanovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Usmonov Muhammadi Bahridinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Xolmuminov Juma
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Jo'rayev Yuldash Achilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Nurmatov Mirg'olib Mirzayevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Po'latov Baxtiyor Xalilovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Salomov Baxrom Salomovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Osmonaliyev Qayrat
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirzayev Aziz
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Aleksey Kibalnik
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Kudryavtsev Vladislav Leonidovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Sergey Shoshin
yuridik fanlar doktori, dotsent (Rossiya)
James B.
Eaglin Federal sud markazi (AQSH)

Rustambayev Mirzayusup Hakimovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Zufarov Rustam Axmedovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Kabulov Rustam
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Rajabova Mavjuda Abdullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Taxirov Farhod
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Ismailov Isomiddin
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Hamidov Nurmuhammad Orif o'g'li
yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (O'zbekiston)
Yuldoshev Rifat Raxmadjonovich
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Djansarayeva Rima Ernatovna
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Yelena Antonyan Aleksandrovna
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Matthew Light
yuridik fanlar doktori, professor (Kanada)
Qo'shayev Nurali Mahmudovich
yuridik fanlar nomzodi, dotsent (O'zbekiston)

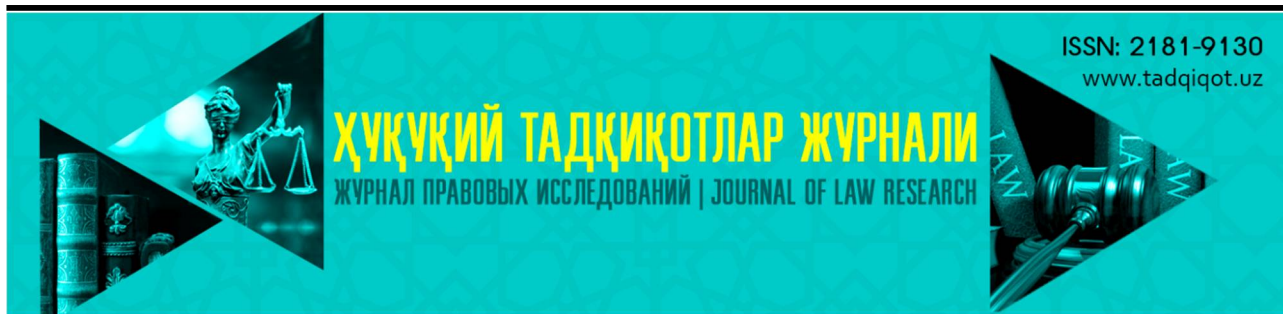
Inog'omjonova Zumratxon Fatxullayevna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Pulatov Yuriy Safiyevich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
To'laganova Gulchehra Zaxitovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Muxiddinov Faxriddin Muxiddinovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Mirzov Davron Miragzamovich
yuridik fanlar doktori (O'zbekiston)
Rijakov Aleksandr Petrovich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)

Stoyko Nikolay Genadyevich
yuridik fanlar doktori, professor (Rossiya)
Iskandarov Zayniddin
yuridik fanlar doktori, professor (Tojikiston)
Sergey Pen
yuridik fanlar doktori, professor (Qozog'iston)
Aleksey Purs
yuridik fanlar doktori, dotsent (Belarus)
Jurgen Maurer
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)
Kevin Curtin
yuridik fanlar doktori, professor (AQSH)

Ismoilov Bahodir Islamovich
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Matkarimova Gulchehra Abdusamatovna
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)

Yuldasheva Govxerjan
yuridik fanlar doktori, professor (O'zbekiston)
Alexander Trunk
yuridik fanlar doktori, professor (Germaniya)

1. Mashrapov Madorbek Zoxidbek o'g'li O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AVTOMOBIL YO'LLARI SOHASIDA DAVLAT BOSHQARUVINI MA'MURIY-HUQUQIY TARTIBGA SOLISH.....	5
2. Хошимова Юлдузхон Олимжонова СТОИМОСТЬ ТОВАРНОГО ЗНАКА В СИСТЕМЕ НЕМАТЕРИАЛЬНЫХ АКТИВОВ: ПРАВОВОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ И ОЦЕНКА.....	15
3. Овулов Пўлатжон Илхом ўғли ҲУҚУҚ ВА МУОМАЛА ЛАЁҚАТИ, ДАВЛАТ ИММУНИТЕТИ – ДАВЛАТ ФУҚАРОЛИК-ҲУҚУҚИЙ ЖАВОБГАРЛИГИНИНГ МУҲИМ ЭЛЕМЕНТИ СИФАТИДА.....	23
4. Шукурова Малика Шахобидинова ХАЛҚАРО ХУСУСИЙ ҲУҚУҚДА НИКОҲ ТУШУНЧАСИ ВА ОИЛАВИЙ МУНОСАБАТЛАРНИНГ ЎЗИГА ХОСЛИГИ.....	33
5. Umarov Abbosjon Asliddin o'g'li SUG'URTA BOZORINI RAQAMLASHTIRISH SHAROITIDA SUG'URTA FAOLIYATINI TARTIBGA SOLISHNING HUQUQIY MEKANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	45
6. Ғайбуллаев Фаррух Юлдашевич СУД ҲОКИМИЯТИ ФАОЛИЯТИ УСТИДАН ЖАМОАТЧИЛИК НАЗОРАТИ: ҲОЛАТИ, ТАҲЛИЛИ, ХОРИЖИЙ ТАЖРИБА ВА ИСТИҚБОЛЛАРИ.....	59
7. Maxmudov Alisher Abdusalimovich YEVIROPA PROKURATURASI – ERKINLIK XAVFSIZLIK VA ODIL SUDLOV KAFOLATI..	66
8. Сафаев Мансурбек Илхомжонович ПРОКУРАТУРА ОРГАНЛАРИ ФАОЛИЯТИНИ ХАЛҚАРО СТАНДАРТЛАР АСОСИДА ТАШКИЛ ЭТИШ ЗАРУРАТИ.....	73
9. Xudaykulov Feruzbek Xurramovich FIRIBGARLIK JINOYATIDA SUN'IY INTELLEKT JINOYAT SODIR ETISH VOSITASI SIFATIDA: QONUNCHILIK, AMALIYOT VA MUAMMOLAR.....	82
10. Баракаев Лазизжон Отакулович ЖИНОЯТ ПРОЦЕССИДА МАХСУС ИҚТИСОДИЙ БИЛИМЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШНИНГ ПРОЦЕССУАЛ ШАКЛЛАРИ ВА УЛАРНИНГ ЎЗИГА ХОС ЖИХАТЛАРИ.....	93
11. Имомназаров Алишер Хасанович ТЕРГОВ ҲАРАКАТЛАРИ ТИЗИМИДА КЎЗДАН КЕЧИРИШНИНГ ЎРНИ ВА БОШҚА ТЕРГОВ ҲАРАКАТЛАРИ БИЛАН ЎЗARO НИСБАТИ ТАҲЛИЛИ.....	103
12. Қурбонов Шухратжон Шавкатжонович ТЕРГОВ ҲАРАКАТЛАРИНИ ЎТКАЗИШНИНГ МОДДИЙ(ФАКТИК) АСОСЛАРИНИ ҲУҚУҚИЙ ТАРТИБГА СОЛИШ МУАММОЛАРИ.....	113

Maxmudov Alisher Abdusalimovich,
 O‘zbekiston Respublikasi Huquqni muhofaza qilish
 akademiyasi mustaqil izlanuvchisi
 E-mail: alishermaxmudov@gmail.com

**YEVROPA PROKURATURASI – ERKINLIK XAVFSIZLIK VA ODIL SUDLOV
 KAFOLATI**

For citation: Makhmudov Alisher Abdusalimovich. THE EUROPEAN PROSECUTOR'S OFFICE IS A GUARANTEE OF FREEDOM, SECURITY, AND JUSTICE. Journal of Law Research. 2025, 10 vol., issue 10.

 <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.17353177>

ANNOTATSIYA

Yevropa davlatlari prokuraturasi (EPPO – European Public Prosecutor’s Office) “kengaytirilgan hamkorlik” doirasida tashkil etilgan va EPPO to‘g‘risidagi nizomni qabul qilishda 28 a‘zo davlatdan atigi 20 tasi ishtirok etgan. Ayni paytda EPPOning faqat huquqiy asoslari yaratilgan, organing o‘zi hali tashkil etilmagan. EPPO Yevropa Ittifoqining organi sifatida tashkil etilgan bo‘lsa-da, uning tuzilmasi milliy huquqni muhofaza qilish tizimiga integratsiyalashgan. EPPO mansabdor shaxslari o‘z protsessual vakolatlarini milliy jinoyat-protsessual va moddiy qonunchilikka muvofiq amalga oshiradilar. Ushbu maqolada EPPOning tashkil etilish tarixi, uning vazifalari va foliyati, Yevropa bo‘ylab prokuratura xizmatlarini amalga oshirishning huquqiy jihatlari tahlil qilingan va bu borada ilmiy xulosalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: Yevropa erkinlik hududi, xavfsizlik va adolat, Yevropa davlatlari prokuraturasi, Eurojust, Yevropa firibgarlikka qarshi kurash idorasi.

Махмудов Алишер Абдусалимович,
 Самостоятельный соискатель Правоохранительной
 академии Республики Узбекистан
 E-mail: alishermaxmudov@gmail.com

**ЕВРОПЕЙСКАЯ ПРОКУРАТУРА - ГАРАНТИЯ СВОБОДЫ, БЕЗОПАСНОСТИ И
 СПРАВЕДЛИВОГО ПРАВОСУДИЯ**

АННОТАЦИЯ

Прокуратура европейских государств (EPPO - European Public Prosecutor's Office) была создана в рамках «расширенного сотрудничества» и только 20 из 28 государств-членов приняли участие в принятии Положения об EPPO. В настоящее время созданы только правовые основы EPPO, сам орган еще не создан. Хотя EPPO была создана как орган Европейского Союза, ее структура интегрирована в национальную правоохранительную систему. Должностные лица EPPO осуществляют свои процессуальные полномочия в соответствии с национальным уголовно-процессуальным и материальным законодательством. В данной статье

анализируется история создания ЕРРО, его функции и деятельность, правовые аспекты оказания прокурорских услуг по всей Европе, а также разработаны научные выводы по этому вопросу.

Ключевые слова: Европейская зона свободы, безопасность и справедливость, прокуратура европейских государств, Eurojust, Европейское агентство по борьбе с мошенничеством.

Ключевые слова: Европейская зона свободы, безопасность и справедливость, прокуратура европейских государств, Eurojust, Европейское агентство по борьбе с мошенничеством.

Makhmudov Alisher Abdusalimovich,

Independent researcher of Law Enforcement Academy
of the Republic of Uzbekistan

E-mail: alishermaxmudov@gmail.com

THE EUROPEAN PROSECUTOR'S OFFICE IS A GUARANTEE OF FREEDOM, SECURITY, AND JUSTICE

ANNOTATION

The Prosecutor's Office of European States (EPPO - European Public Prosecutor's Office) was established as part of "expanded cooperation" and only 20 of the 28 member states participated in the adoption of the EPPO Regulation. Currently, only the legal foundations of EPPO have been created, the body itself has not yet been created. Although EPPO was established as a European Union body, its structure is integrated into the national law enforcement system. EPPO officials exercise their procedural authority in accordance with national criminal procedure and material legislation. This article analyzes the history of EPPO's creation, its functions and activities, and the legal aspects of providing prosecutorial services throughout Europe, as well as developing scientific conclusions on this matter.

Keywords: European Free Zone, Security and Justice, European State Prosecutor's Office, Eurojust, European Anti-Fraud Agency
Keywords: European Free Zone, Security and Justice, European State Prosecutor's Office, Eurojust, European Anti-Fraud Agency.

EPPO Yevropa erkinlik, xavfsizlik va adolat makonining institutsional tizimida alohida o‘rin tutadi. Yevropa Ittifoqining amaldagi qonunchiligi EPPO va huquqni muhofaza qilish organlari deb ataladigan bo‘linma – Eurojust, Europol, shuningdek, Yevropa firibgarlikka qarshi kurash tashkiloti o‘rtasida yaqin hamkorlikni nazarda tutadi.

Ichki chegaralarsiz erkinlik, xavfsizlik va odil sudlov makonini shakllantirish Yevropa Ittifoqining maqsadlaridan biridir. Ushbu makon doirasida YI fuqarolariga tashqi chegaralarni nazorat qilish, boshpana berish, immigratsiya, shuningdek jinoyatchilikning oldini olish va ushbu hodisaga qarshi kurashish masalalari bo‘yicha tegishli chora-tadbirlar bilan o‘zaro bog‘liq holda shaxslarning erkin harakatlanishi ta‘minlanadi (YI to‘g‘risidagi Shartnomaning 3-moddasi [1]). Shunday qilib, erkinlik, xavfsizlik va odil sudlov makoni uchta tarkibiy qismni o‘z ichiga oladi: shaxslarning erkin harakatlanish makoni, ichki xavfsizlik makoni va umumiy sud makoni. Ushbu sohada nafaqat Yevropa Ittifoqi huquqining quyi tizimini shakllantiruvchi mustahkam normativ-huquqiy baza ishlab chiqilgan, balki zarur institutsional tuzilma ham mavjud.

Erkinlik, xavfsizlik va odil sudlov makonining uchta tarkibiy qismining har biri doirasida ixtisoslashtirilgan organlar tashkil etilgan. Yevropa Ittifoqining an‘anaviy tuzilmalaridan farqli o‘laroq, ular Ittifoqqa a‘zo davlatlarning milliy qonunchiligi bilan tartibga solinadigan tezkor faoliyatni muvofiqlashtiradi.

Hozirda shaxslarning erkin harakatlanishi makonida Yevropa chegara va qirg‘oq xizmati agentligi va Yevropa boshpana xizmati, ichki xavfsizlik makonida esa Yevropa Ittifoqining Huquqni muhofaza qilish agentligi (Yevropol) faoliyat yuritadi. Umumiy sud makoni doirasida jinoiy ishlar bo‘yicha sud hamkorligini ta‘minlash maqsadida Yevropa Adliya organi tashkil etilgan. Institutsional tuzilmani shakllantirish hali tugallanmagan. So‘nggi yillarda mavjud organlarni transformatsiya qilish va yangilarini yaratish jarayonlari davom etmoqda. Jinoyatchilikning oldini olish va unga

qarshi kurashish sohasida Yevropa davlatlari prokuraturasining tashkil etilishi eng ko'zga ko'ringan voqea hisoblanadi.

Yevropa Ittifoqining faoliyat ko'rsatish to'g'risidagi shartnomasiga muvofiq, erkinlik, xavfsizlik va odil sudlov makonidagi siyosatning bir jihati jinoiy ishlar bo'yicha sud hamkorligi hisoblanadi (4-bob, 4-modda). Bunday hamkorlik uchta asosiy tarkibiy qismni – jinoiyat-huquqiy normalarni uyg'unlashtirishni nazarda tutuvchi (83-modda), jinoiyat protsessi doirasidagi hamkorlikni nazarda tutuvchi (82-modda) va jinoiyat ishlari bo'yicha hamkorlik masalalari bilan shug'ullanuvchi organlar faoliyati bilan bog'liq (85, 86-moddalar) tarkibiy qismlarni o'z ichiga oladi[2].

Og'ir jinoyatlarni tergov qilishda Ittifoqqa a'zo davlatlarning huquqni muhofaza qilish organlari o'rtasida muvofiqlashtirish va hamkorlikni qo'llab-quvvatlash va kuchaytirishni ta'minlashda markaziy rol Kengashning 2002-yil 28-fevraldagi qaroriga muvofiq tashkil etilgan Yevropa Adliya organidir (Yevrojust)[3]. Vakolatlari 2008-yilda sezilarli darajada kengaytirilgan[4]. Yevropa Adliya organining asosiy vazifasi transchegaraviy xususiyatga ega jinoyatlarni tergov qilishda Yevropa Ittifoqiga a'zo davlatlarning vakolatli organlari o'rtasida muvofiqlashtirish, hamkorlikni rivojlantirish va yaxshilashdir. Yevrosiyosat yurisdiksiyasi ro'yxati politsiya hamkorligi bilan shug'ullanuvchi Yevropolni tashkil etish to'g'risidagi qarorga ilovada keltirilgan eng og'ir turdagi jinoyatlarga nisbatan tatbiq etiladi[5].

2013-yil 17-iyulda Yevropa Komissiyasi Yevropa Adliya organini isloh qilish to'g'risidagi va Yevropa prokuraturasini tashkil etish to'g'risidagi reglament loyihalaridan iborat qonun loyihalari to'plamini tayyorladi. Islohotning asosiy g'oyasi jinoiyat ishlari bo'yicha huquqiy hamkorlikning institutsional asoslarini takomillashtirishdan iborat edi. Xususan, Yevropa Adliya organi jinoiy sudlov sohasida hamkorlik bo'yicha to'laqonli agentlikka aylantirilishi, uning faoliyati va boshqaruv modeli esa Yevropa prokuraturasining tashkil etilishini hisobga olgan holda isloh qilinishi kerak edi.

Yevropa prokuraturasi to'g'risidagi qonun loyihasi keng jamoatchilikka katta qiziqish uyg'otmoqda, uni qabul qilish asosi Yevropa Ittifoqining moliyaviy manfaatlariga tajovuz qiluvchi jinoiy xatti-harakatlarga qarshi kurashish maqsadida Yevropa Ittifoqining faoliyat ko'rsatishi to'g'risidagi shartnomaning 86-moddasida ko'zda tutilgan. Bunday qaror Kengash tomonidan Yevropa Parlamenti ma'qullaganidan so'ng bir ovozdan qabul qilinadi.

Yevropa prokuraturasini tashkil etish dastlab ulkan loyiha edi, chunki u davlat suverenitetining ajralmas qismi bo'lgan davlatning huquqni muhofaza qilish vakolatlarining bir qismini millatdan yuqori darajaga o'tkazishni nazarda tutardi. Bugungi kunga qadar Yevropa Ittifoqi darajasida amalga oshirilgan faqat a'zo davlatlarning politsiya va jinoiyat-protsessual faoliyat sohasidagi hamkorligini muvofiqlashtirish, qonun loyihasi esa Yevropa prokuraturasiga Ittifoqning moliyaviy manfaatlariga qarshi jinoyatlar sodir etgan shaxslarni tergov qilish, jinoiy javobgarlikka tortish va sudga tortish vakolatlarini berdi. Shunday qilib, Ittifoqqa qarshi moliyaviy jinoyatlar milliy tergov organlarining vakolatidan chiqarilishi kerak edi.

Ushbu masalaning a'zo davlatlar uchun o'ta nozikligini hisobga olgan holda, Yevropa Parlamenti o'z pozitsiyasini shakllantirdi, garchi ko'zda tutilgan maxsus qonunchilik tartibi doirasida faqat uning roziligi talab qilingan bo'lsa ham[6].

2016-yil oktyabr oyida Yevropa Adliya organi va Yevropa prokuraturasi to'g'risidagi qonun loyihalari bo'yicha bir qator fikr-mulohazalarni o'z ichiga olgan rezolyutsiya tayyorlandi. Xususan, Yevropa parlamentining fikriga ko'ra, Yevropa prokuraturasining vakolatlarini aniqroq belgilash zarur edi (2-band). Bundan tashqari, Parlament Yevropa Ittifoqi sudi Yevropa prokuraturasi va milliy sudlar o'rtasida vakolat masalalari bo'yicha kelishmovchiliklar yuzaga kelgan taqdirda yakuniy qaror qabul qilish imkoniyatiga ega emasligiga rozi bo'lmadi (3-band).

2017-yil boshiga kelib, yagona to'xtamga erishib bo'lmashligi aniq bo'ldi. Shunday qilib, yuzaga kelgan muammoni hal qilishning yagona yo'li ilg'or hamkorlik bo'ldi. Bundan tashqari, ikki darajali tuzilmani joriy etish orqali Yevropa prokuraturasi faoliyatidagi milliylikdan yuqori komponentni zaiflashtirishga qaror qilindi. Aslida Yevropa prokuraturasining "kesilgan versiyasi" taklif qilindi.

2017-yil aprel oyida 16 ta a'zo davlat ilg'or hamkorlik doirasida Yevropa prokuraturasini tashkil etish istagini bildirdi. Yevropa Parlamenti reglamentni qabul qilishga o'z roziligini berdi/

Yevropa prokuraturasini ta'sis etish bo'yicha ilg'or hamkorlikni amalga oshirish to'g'risidagi 2017/1939-sonli reglament Kengash tomonidan 2017-yil 12-oktyabrda 20 ta a'zo davlatga nisbatan qabul qilindi. Yevropa prokuraturasini tashkil etishda Daniya, Vengriya, Irlandiya, Malta, Niderlandiya, Polsha, Shvetsiya, Buyuk Britaniya kabilar ishtirok etmadi.

Dastlab kutilganidek, Yevropa prokuraturasi Ittifoqning moliyaviy manfaatlariga qarshi jinoyatlar bo'yicha tergov o'tkazish, sudda ayblov e'lon qilish va qo'llab-quvvatlash uchun mas'ul bo'ladi (Nizomning 4-moddasi). Ikkinchisi Ittifoqning moliyaviy manfaatlariga qarshi firibgarlikka qarshi kurash to'g'risidagi 2017/1371-sonli Direktivada belgilangan Ittifoq byudjetini; ta'sis shartnomalariga muvofiq tashkil etilgan Ittifoq institutlari, organlari, muassasalari va agentliklarining budjetlarini yoki tegishli tuzilmalar bevosita yoki bilvosita boshqaruv yoki monitoringni amalga oshiradigan budjetlarni o'z ichiga oladi (2-moddaning 1-bandi).

Reglamentning 22-moddasiga ko'ra, Yevropa prokuraturasi milliy qonunchilikka implementatsiya qilingan 2017/1371-sonli Yo'riqnomada ko'zda tutilgan Ittifoqning moliyaviy manfaatlariga daxl qiluvchi jinoiy qilmishlarga nisbatan vakolatga ega. Uning vakolati firibgarlik sxemalariga ham tatbiq etiladi.

Reglamentning amaldagi tahriri Yevropa prokuraturasi vakolatlarini faqat Ittifoqning moliyaviy manfaatlariga qarshi jinoyatlar bilan cheklaydi. Biroq istiqbolda uning kengaytirilishi ehtimoli yuqori. Yevropa Ittifoqining faoliyat ko'rsatishi to'g'risidagi Shartnomaning 86-moddasi 4-bandiga muvofiq, Yevropa prokuraturasining vakolatlari Yevropa Kengashining qaroriga asosan transchegaraviy xususiyatga ega bo'lgan boshqa og'ir jinoyatlarga ham tatbiq etilishi mumkin. Shubhasiz, bu, birinchi navbatda, Ittifoqning moliyaviy manfaatlariga qarshi huquqbuzarliklar doirasidan tashqariga chiqadigan, ammo ular bilan chambarchas bog'liq bo'lgan jinoyatlarga (masalan, yevroni qalbakilashtirish) taalluqlidir. Bundan tashqari, kelajakda Yevropa prokuraturasi vakolatiga Ittifoqning biron-bir sohadagi samarali siyosatini amalga oshirishga to'sqinlik qiladigan og'ir jinoyatlar ham kiritilishi mumkin (Yevropa Ittifoqining amal qilishi to'g'risidagi Shartnomaning 83-moddasi 2-bandi). Xususan, bu odam savdosi, terrorchilik faoliyati va boshqalarga tegishli[7].

Yevropa Bosh prokurori, hay'at va doimiy palatalar aniq ishlar bo'yicha protsessual vakolatlarga ega bo'lmaydi. Ularning roli vakolatli Yevropa prokurorlari tomonidan o'z funksiyalarini amalga oshirishda, shu jumladan muayyan jinoiy ishlarga nisbatan tashkiliy-uslubiy yordam ko'rsatishni ta'minlashdan iborat. Shunga qaramay, alohida hollarda hay'at a'zosi bo'lgan Yevropa prokurori muayyan ish bo'yicha tergovni o'z yurituviga olishi mumkin (Reglamentning 28 (4)-moddasi). Bu holda u Yevropa Ittifoqiga a'zo tegishli davlatdagi vakolatli Yevropa prokurorining huquq va majburiyatlariga ega bo'ladi.

Jinoyat ishini vakolatli Yevropa prokurori tashabbusi bilan qo'zg'atish alohida hollarda amalga oshiriladi. Doimiy palatalar vakolatli Yevropa prokuroriga ish qo'zg'atish uchun asoslar mavjud bo'lgan, ammo qaror qabul qilinmagan hollarda ish qo'zg'atish to'g'risida ko'rsatma berishlari mumkin (Reglamentning 26 (3) -moddasi).

Avval ta'kidlanganidek, ish bo'yicha barcha protsessual qarorlar vakolatli Yevropa prokurorlari tomonidan qabul qilinadi, biroq ular o'z faoliyatini doimiy nazorat ostida amalga oshiradi.

Huquqni qo'llash faoliyatining barcha uch o'lchovi - moddiy, institutsional va protsessual - asosan milliy huquq-tartibotga bo'ysunadi. Shundan kelib chiqib, Yevropa prokuraturasining tashkil etilishi Ittifoqning milliy huquqni muhofaza qilish tizimiga "bostirib kirishi"ni anglatmaydi, degan xulosaga kelish mumkin. Yevropa chegara va qirg'oq xizmati bilan bo'lgani kabi, Ittifoqning moliyaviy manfaatlariga qarshi jinoyatlar bilan kurashish bo'yicha rasman umumiy institutsional huquqni muhofaza qilish tuzilmasi tashkil etiladi, uning doirasida milliy darajada protsessual vakolatlarga ega bo'lgan mansabdor shaxslar ta'sis etiladi, ular bir vaqtning o'zida Yevropa Ittifoqi organi tuzilmasiga kiradi. Shu sababli, Yevropa prokuraturasini, qat'iy aytganda, milliy huquqni muhofaza qiluvchi organ deb atash mumkin emas, chunki protsessual vakolatlarni amalga oshirish hali ham a'zo davlatlar darajasida amalga oshirilmoqda.

Bunday konsepsiya Corpus Juris tadqiqotida ilgari surilgan muayyan qilmishlarni Ittifoq darajasida jinoiy javobgarlikka tortish va ko'rsatilgan qilmishlar uchun tergov qilish va javobgarlikka tortish vakolatlarini YI organiga o'tkazish to'g'risidagi dastlabki radikal g'oyadan sezilarli darajada farq qiladi. Aynan a'zo davlatlarning protsessual vakolatlarga ega bo'lgan to'liq mustaqil Yevropa organini yaratishni istamasligi Yevropa prokuraturasi amalda milliy tizimlarga integratsiya qilinishi kerak degan konsepsiyaning tasdiqlanishiga olib keldi [8].

Yevropa prokuraturasining yanada rivojlanishi Yevropa Ittifoqining moliyaviy manfaatlariga qarshi jinoyatlar bilan bog'liq protsessual va moddiy qonunchilikni Ittifoq darajasida shakllantirishni talab qiladi. Biroq, buni faqat ta'sis shartnomalariga o'zgartirishlar kiritish orqali amalga oshirish mumkin.

YI faoliyati to'g'risidagi Shartnomaning 86-moddasi 1-qismiga muvofiq, Kengash Yevropa prokuraturasini Yevropa Adliya organi negizida ta'sis etishi mumkin. Shundan kelib chiqib, bir qator xulosalar chiqarish mumkin. Birinchidan, Yevropa prokuraturasini ta'sis etish Kengashning majburiyati emas, balki huquqidir. Ikkinchidan, Yevropa Ittifoqining faoliyat ko'rsatishi to'g'risidagi shartnoma Yevropa prokuraturasi va Yevropa adliya organi o'rtasidagi munosabatlarning alohida xususiyatini nazarda tutadi, bu nafaqat yaqin hamkorlikka, balki umumiy huquqiy tabiatga ham asoslanadi.

Avvalo, EPPO (Yevropa Prokuraturasi) va Eurojust o'rtasidagi hamkorlikning amaliy shakli EPPO Reglamenti matnidan yaqqol ko'zga tashlanadi, ularning o'zaro munosabatlari o'zaro hamkorlik asosida yaqin aloqalarga tayanishi lozimligini aniq ta'kidlaydi (10-modda). Bundan tashqari, samimiy hamkorlik tamoyiliga asoslangan holda, Eurojust EPPOning tergov va ta'qib jarayonlarini faol qo'llab-quvvatlashi, shuningdek, jinoyat haqida xabar berilgan paytdan boshlab ishni sudga oshirish yoki uni boshqa shaklda hal etish to'g'risida qaror qabul qilguniga qadar EPPO bilan hamkorlik qilishi lozim (69-modda).

Shu bois, EPPO va Eurojust o'rtasidagi amaliy munosabatlar ularning vakolatlari doirasidagi aniq operatsion masalalarga asoslanishi kerak, degan xulosa chiqarish mumkin [9]. Bu esa EPPO va Eurojust o'z yurisdiksiyalari doirasida faol hamkorlikni o'z ichiga olgan sheriklik munosabatlarini rivojlantirishi kerakligini anglatadi. Bu odatda EPPO tomonidan olib borilayotgan tergovlar doirasida Eurojust vakolatiga kiruvchi ishlar yuzasidan ma'lumot almashinuvi yoki tergov harakatlarini muvofiqlashtirish zarur yoki maqsadga muvofiq deb topilgan holatlarni o'z ichiga oladi (102-modda).

Shu bilan birga, 2017/1939-sonli Reglamentga muvofiq, Yevropa prokuraturasi to'liq mustaqil organ hisoblanadi. Ayniqsa, uning faoliyatida faqat ilg'or hamkorlikka rozi bo'lgan davlatlar vakillari ishtirok etadi.

Reglamentning 100-moddasiga ko'ra, Yevropa prokuraturasi va Yevropa Adliya organi o'zaro operativ, ma'muriy va boshqaruv aloqalariga asoslangan o'zaro hamkorlikni amalga oshirish orqali yaqin munosabatlar o'rnatadi. Operativ sohada prokuratura Yevropa Adliya organini transchegaraviy ishlar bo'yicha o'z faoliyatiga jalb qilishi, xususan, olib borilayotgan tergovlar to'g'risidagi ma'lumotlarni, shu jumladan shaxsiy ma'lumotlarni baham ko'rishi; Yevropa prokuraturasi qarorlarini yoki o'zaro huquqiy yordam va ularning ijrosi to'g'risidagi so'rovlarni rivojlangan hamkorlik ishtirokchisi bo'lmagan Yevropa Ittifoqiga a'zo davlatlarga yoki uchinchi mamlakatlarga o'tkazishda yordam so'rab Yevropa Adliya organiga yoki uning milliy a'zolariga murojaat qilishi mumkin.

Shu o'rinda, mazkur ikkita organning o'rtasidagi farqlarni ham ko'rsatib o'tish lozim. Evropa Adliya organi asosan Yevropa Ittifoqi a'zolari o'rtasida sud-huquqiy hamkorlikni muvofiqlashtiruvchi organ sifatida faoliyat yuritadi, Yevropa prokuraturasi esa jinoyatlarni tergov qilish va prokuratura vazifalarini bajaruvchi to'laqonli mustaqil organ sifatida tashkil etilgan.

Yevropa prokuraturasi Ittifoq moliyaviy manfaatlariga zarar yetkazuvchi jinoyatlar bo'yicha keng vakolatga ega bo'lib, uni Yevropa Vakolatli Prokurorlari (European Delegated Prosecutors) orqali milliy darajada amalga oshiradi. Ushbu prokurorlar tergovni olib boradi, lekin Yevropa prokuraturasi tomonidan nazorat qilinadi. Boshqacha qilib aytganda, Yevropa prokuraturasi tergovlarni bevosita muvofiqlashtiradi. Evropa Adliya organi esa bunday majburiy vakolatlarga ega emas va uning a'zolari hali ham o'z milliy hukumati bilan chambarchas bog'langan holda ishlaydi.

Yevropa prokuraturasining to'liq mustaqilligi tamoyili amalga oshirilsa, u holda bu organ Evropa Adliya organidan butunlay mustaqil faoliyat yuritishi mumkin. Shu sababli, ularning tashkiliy va funksional jihatdan jiddiy farqlari mavjud. Shunga qaramay, ular o'rtasida hamkorlik qilish imkoniyati va ehtiyoji saqlanib qoladi, ayniqsa murakkab transmilliy jinoyatlarda bu muhim bo'ladi [10].

Yevropa prokuraturasi Ittifoqning boshqa organlari - Yevropol va Yevropa firibgarlikka qarshi kurash xizmati (Yevropa firibgarlikka qarshi idorasi, OLAF) bilan ham yaqin hamkorlikni rivojlantirmoqda.

Yevropol bilan hamkorlik Yevropa prokuraturasi tomonidan tergovlarni amalga oshirishda Yevropol vakolatiga kiruvchi jinoyatlarga oid har qanday muhim ma'lumotlarni olish, shuningdek prokuratura tomonidan olib borilayotgan maxsus tergovlarga nisbatan tahliliy yordam olish imkoniyatini nazarda tutadi (102-modda).

Yevropa prokuraturasi va Yevropa firibgarlikka qarshi kurash xizmati o'rtasidagi hamkorlik o'ziga xos xususiyatga ega. Hozirgi vaqtda ushbu xizmat Ittifoqning moliyaviy manfaatlarini himoya qilishni ta'minlash bo'yicha markaziy institutsional mexanizm hisoblanadi. U firibgarlik, korrupsiya va Ittifoqning moliyaviy manfaatlariga tajovuz qiluvchi boshqa g'ayriqonuniy xatti-harakatlar alomatlariga ega bo'lgan xatti-harakatlarga nisbatan ichki va tashqi ma'muriy tergovlarni amalga oshiradi.

Reglamentga muvofiq, Yevropa prokuraturasi firibgarlikka qarshi kurashish bo'yicha Yevropa xizmatiga axborot, tadqiqotlar, ekspertizalar va tezkor yordam ko'rsatish; milliy ijro etuvchi hokimiyat organlari va Ittifoq tuzilmalari bilan maxsus harakatlarni muvofiqlashtirishda ko'maklashish; ma'muriy tekshiruvlar o'tkazish to'g'risidagi iltimosnomalar bilan murojaat qilishi mumkin (101-modda).

Ikkala organ ham amalda Ittifoqning moliyaviy manfaatlariga qarshi jinoyatlarga qarshi kurashning ko'p darajali tizimining bir qismidir. Yevropa firibgarlikka qarshi kurashish xizmati tekshiruvlar va inspeksiyalarni o'z ichiga olgan ma'muriy tergovlarni o'tkazadi va tegishli hisobotlarni tuzish bilan yakunlanadi, bu esa keyingi protsessual tekshiruvlar uchun asos bo'lishi mumkin.

Xulosa qilib aytganda, Yevropa davlatlari prokuraturasining faoliyati amalda boshlanganmagan bo'lsada, uning tarkibiy tuzilishi, huquqiy mexanizmlari va boshqa YI organlari bilan hamkorligi tegishli hujjatlar bilan o'z tasdig'ini topgan, faqat YIga a'zo davlatlarning yakdil qarori mavjud emasligi hanuzgacha ish boshlash uchun to'sqinlik qilmoqda.

Iqtiboslar/Сноски/References:

1. Consolidated versions of the Treaty on European Union and the Treaty on the Functioning of the European Union // https://eur-lex.europa.eu/eli/treaty/tfeu_2012/oj/eng
2. Satzger H. International and European Criminal Law. 2nd ed. Baden-Baden, 2018) or EU Criminal Law (The Needed Balances in EU Criminal Law: Past, Present and Future / Ed. by Ch. Brière, A. Weyembergh. Portland; Oregon, 2018
3. Council Decision 2002/187/JHA of 28 February 2002 setting up Eurojust with a view to reinforce the fight against serious crime // OJ. L 63. Vol. 45. 2002.
4. Council Decision 2009/426/JHA of 16 December 2008 on the strengthening of Eurojust and amending Decision 2002/187/JHA setting up Eurojust with the view to reinforcing the fight against serious crime // OJ. L 138. Vol. 52. 2009.
5. Council Decision 2009/371/JHA of 6 April 2009 establishing the European Police Office (Europol) // OJ. L 121. Vol. 52. 2009.
6. Rizzo G. European Public Prosecutor: Also the European Parliament Wants a Say... April 2015 // European Area of Freedom Security & Justice Free Group. URL: <https://free-group.eu/2015/04/27/eppo-european-public-prosecutor-also-the-european-parliament-wants-a-say/>

7. Ligeti K. The European Public Prosecutor's Office // Research Handbook on EU Criminal Law / Ed. by V. Mitsilegas, M. Bergstrom, Th. Konstadinidlar. Utrext, 2016l. P. 485
8. Vervaele J., Luchtman M. European Agencies for Criminal Justice and Shared Enforcement (Eurojust and the European Public Prosecutor's Office) // Utrecht Law Review. 2014. Vol. 10.. P. 132.
9. Novokmet A., Vinković Z. Eurojust and eppo on the crossroads of their future cooperation // <https://doi.org/10.25234/eclic/9018>.
10. Spiezia, F. (2018). The European Public Prosecutor's Office : How to Implement the Relations with Eurojust? Eu- crim - The European Criminal Law As- sociations' Forum. <https://doi.org/10.30709/eucrim-2018-013>

ҲУҚУҚИЙ ТАДҚИҚОТЛАР ЖУРНАЛИ

ЖУРНАЛ ПРАВОВЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ

JOURNAL OF LAW RESEARCH

Editorial staff of the journals of www.tadqiqot.uz

Tadqiqot LLC The city of Tashkent,
Amir Temur Street pr.1, House 2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Phone: (+998-94) 404-0000

Контакт редакций журналов. www.tadqiqot.uz

ООО Тадқиқот город Ташкент,
улица Амира Темура пр.1, дом-2.

Web: <http://www.tadqiqot.uz/>; Email: info@tadqiqot.uz

Тел: (+998-94) 404-0000